ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ ՀԱՅՈՑ ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՎ Տ. ԵՂԻՇԵ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆՈՒՄ

Ժամանում

Սեպտեմբերի 26-ին, շաբաթ, երեկոյան ժամը 6-ին, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին ժամանեց Երուսաղեմի հայոց ամենապատիվ Տ. Եղիշե սրբազան պատրիարքը։

Նորին Սրբության ուղեկցում էր Երուսաղեմի հայոց Պատրիարքության դիվանապետ հոգեշնորհ Տ. Շահե վարդապետ Աճեմյանը։

Երևանի օդանավակայանում, հանուն Վեհափառ Հայրապետի, բարի գալստյան սրտագին խոսքերով, սրբազան պատրիարք հոր պաշտոնապես և ջերմորեն դիմավորեց Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի ատենապետ և Մայր Տաճարի լուսարարապետ գերաշնորհ Տ. Սահակ արքեպիսկոպոս Տեր-Հովհաննիսյանը։

Սրբազան պատրիարք հորը դիմավորեցին նաև Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի անդամները, Շիրակի թեմի առաջնորդ գերաշնորհ Տ. Մաշտոց եպիսկոպոս Թաջիրյանը, Բաքվի հայոց թեմի առաջնորդ գերաշնորհ Տ. Հուսիկ եպիսկոպոս Սանթուրյանը, Արարատյան թեմի հայրապետական փոխանորդ հոգեշնորհ Տ. Վահան ծայրագույն վարդապետ Տերյանը, ուխտավորաբար Մայր Աթոռում գտնվող հոգեշնորհ Տ. Կյուրեղ վարդապետ Գաբիկյանը, Մայր Աթոռի միաբաններ հոգեշնորհ Տ. Մուշեղ վարդապետ Պետիկյանը, հոգեշնորհ Տ. Մեսրոպ վարդապետ Պալյանը, հոգեշնորհ Տ. Նարեկ վարդապետ Շաքարյանը, հոգեշնորհ Տ. Գևորգ աբեղա Սերայդարյանը, սարկավագների խումբը, Արարատյան թեմի թեմական խորհրդի անդամները, քահանայից դասը, Հոգևոր Ճեմարանի դասախոսական կազմը, Մայր Աթոռի պաշտոնեությունը և հավատացյալների հոծ բազմություն։

Երուսաղեմի հայոց ամենապատիվ պատրիարք հորը դիմավորեց նաև Հայկական ՍՍՌ Մինիստրների սովետին առընթեր Հայ Եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահ պր. Կ. Դալլաքյանը։

Ժամը 6-ին ինքնաթիռն իջնում է օդանավակայան։ Կամրջակի վրա երևում է սրբազան պատրիարք հայրը, որին բոլոր ներկաները ողջունում են ջերմ ծափահարություններով։

Այնուհետև պատրիարք սրբազանը առաջնորդվում է Մայր Աթոռ։

Երեկո է արդեն, Արարատյան դաշտի ոսկի ու չքնաղ աշնան օրերից մեկը։ Շքերթն ուղղվում է Մայր Աթոռ։

Տոնական և ուրախ հնչում են Մայր Տաճարի զանգերը։

Մայրավանքի արևելյան դարբասի առաջ, եկեղեցական թափորով և ամպհովանու տակ, Երուսաղեմի հայոց սրբազան պատրիարք հայրը «Հրաշափառ»-ով մուտք է գործում Մայր Տաճար։

Հայ Եկեղեցու տարեգրության մեջ առաջին անգամն է, որ Երուսաղեմի հայոց պատրիարքը ուխտով և պաշտոնական այցով գալիս է Մայր Աթոռ, թեև Տ. Եղիշե արքեպիսկոպոս Տերտերյանը 1951 և 1956 թվականներին եղել է Մայր Աթոռում։

Տոնականորեն զարդարված Մայր Տաճարում, Իշման Ս. Սեղանի առաջ, Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը եղբայրական սրտագին ողջագուրումով և ջերմորեն բարի գալուստ է մաղթում սրբազան պատրիարք հոր։

Պահը հուզիչ է և կրկնակի թելադրական։ Իշման Ս. Սեղանի առաջ, Վեհափառ Հայրապետը և սրբազան պատրիարքը, ի համբույր սրբության, վերանորոգում են իրենց եղբայրության ուխտը ու միատեղ աղոթում Հայ Եկեղեցու հաստատության և աշխարհի խաղաղության համար։

Վեհափառ Հայրապետը ողջույնի ջերմ ու սրտագին խոսք է ասում.

«Ողջո՛ւյն Երուսաղեմի հայոց ամենապատիվ պատրիարքին:

Բարի գալո՛ւստ Մայր Աթոռ, Մեր սիրեցյալ եղբայր Եղիշե սրբազան արքեպիսկոպոսին:

Առաջին իսկ պահուն, երբ Եղիշե սրբազանն իր ոտքը դրավ այս Ս. Տաճարի շեմին, հեռվեն մեր նայվածքները իրարու հանդիպեցան և հարապատ ու քաղցր ժպիտով Մենք ողջագուրվեցանք Փրկչի Իշման այս նվիրական Սեղանի առջև, ուր, տարիներ առաջ, մենք երկուքս ծունկի եկած, վերանորոգեցինք մեր ծառայության ուխտը և արժանի եղանք ընդունելու աստվածային շնորհներ, ձեռամբ երջանկահիշատակ Գևորգ Ջ Հայրապետի:

Այս հանդիսավոր և պատմական պահուն, Մենք անկեղծ հրճվանքով կողջունենք զՁեզ, իբրև գահակալը մեր Եկեղեցվո նվիրապետական Աթոռներեն իսկապես Առաքելական և Սուրբ Աթոռին հԵրուսաղեմ, Աթոռ, որ միջազգային և մեր ազգային կյանքի մեջ կհանդիսանա քրիստոնեական հավատքի սյուներեն մին և որ, ինչպես անցյալի մեջ բազում դարեր շարունակ, նաև այսօր և ապագային, կոչված է շարունակելու իր սուրբ առաքելությունը, հոգևոր իմաստով մնալով միշտ գործակիցը և մարտակիցը Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի:

Ուրեմն Ձեր գալուստը բարի, սիրեցյալ Եղբայր Մեր: Եվ վստահ եղեք, թե այս պահուն երջանիկ ենք ոչ միայն Մենք և Մայր Աթոռիս միաբանությունը և Գերագույն Հոգևոր Խորհուրդը, այլ ամբողջ մեր Հայաստանի հավատացյալ ժողովուրդը: Դուք սիրելին եք բոլորին և հարգանքն ու անկեղծ գնահատանքը կվայելեք ամենուն, թե՛ իբրև պատրիարք հայ Երուսաղեմի, թե՛ իբրև տաղանդով լեցուն բանաստեղծ և գրական գործիչ, և թե՛ իբրև հարապատ ու անկաշառ կավակը հայոց Մայր Հողին:

Թող Աստված օրհնե այս պահը և մեկի մնա օգնական, որպեսզի մենք բոլորս կարողանանք մեր առաքելությունը շարունակել մեր ժողովուրդի կյանքին մեջ, հաստատ և ծաղկյալ, անխռով ու անբաժան պահելու համար մեր Ս. Եկեղեցին, մեր նուիրապետական Աթոռները, խաղաղ ու միասնական գործակցությամբ:

Ողջո՛ւյն, ողջո՛ւյն Ձեզի, ամենապատիվ Եղբայր Մեր ի Քրիստոս»:

Ամենապատիվ սրբազան պատրիարք հայրն իր պատասխան խոսքում ասում է.

«Վեհափառ Տեր և սիրված Հայրապետ Ամենայն Հայոց.

Նախ՝ սրտագին շնորհակալություն Ձերդ Ս. Օծության այնքան գեղեցիկ և քաղցր խոսքերուն համար, մեր այս այցելության առիթով:

Երջանիկ կզգամ ինքզինքս իրապես, որ անգամ մը ևս բախտը կունենամ այցելելու Ս. Էջմիածին և Մայր Հայրենիք, նորոգելու այն ուխտը, որ ամեն հայու և մանավանդ հայ եկեղեցականի նվիրական պարտքն է, ադով հագեցնելու իր պանդուխտի կարոտը և արևելու իր հոգին՝ օտարության մշուշներեն և խոնավություններեն տամկացած:

Երջանիկ եմ նույնպես, Վեհափա՛ռ Տեր, որ առիթը տվիք ինձի, Ձեր հրավերով գալու և անձամբ Ձերդ Ս. Օծության հայտնելու իմ և Սրբոց Հակոբյանց կինվորյալ միաբանության սերն ու երախտիքը, Ս. Հարության Տաճարի նորոգության համար եղած հանգանակության Ձեր բերած անկշռելի նպաստին համար: Առանց Ձերդ Վեհափառության քաղցր հետաքրքրության և փույթին, առանց Ձեր սրբատառ կոնդակներուն և սրտագին կոչերուն, բայց մանավանդ ընդհանուր գործի Ձեր վերատեսչության և Ս. Հարության Տաճարի հանգանակության կեդրոնական հանձնախումբի Ձեր բարձր նախագահության, անկարելի պիտի ըլլար մեկի համար գոյացնել պահանջված գումարը, որ այսօր, շնորհիվ Ձերդ Վեհափառության ջանքերուն, իրագործված կարելի է նկատել:

Երկրորդ՝ շնորհակալություն և երախտագիտություն Ձեր այն շնորհաբեր այցելության համար, վոր տարի մը առաջ տվիք Ս. Երկրին և հայոց Պատրիարքարանին, Ձեր Երուսաղեմ այցելության առիթով: Ոչ միայն Ս. Երկրի տարեգրության, այլ բովանդակ Սփյուռքի համար այդ այցելությունը պիտի մնա անմոռանալի, անոր կապված մեկե ավելի հեռահայաց և քաղցր նպատակներուն և սպասումներուն համար անտարակույս:

Այս առիթով կբերեմ նույնպես Ս. Հակոբյանց միաբանության և Հորդանանի մեր ժողովուրդի ակնածանքն ու սերը, բոլորի կողմե համբուրելով Ձեր Ս. Աջը»:

Կիրակամուտք

Մայր Տաճարում այնուհետև պաշտվում է կիրակամտից հոգեպարար ժամերգությունը։

Ժամերգության ներկա են Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը, Երուսաղեմի հայոց

սրբազան պատրիարք հայրը և Մայր Աթոռի ողջ միաբանությունը։

Հոգեհանգիստ երջանկահիշատակ Տ. Տ. Գևորգ Զ Կաթողիկոսի գերեզմանի վրա

Սեպտեմբեր 26-ի առավոտյան տոնն էր Ս. Գևորգ քաջամարտիկ զորավարի։

Ամեն տարի սույն տոնին, հոգեհանգստյան պաշտոն է կատարվում լուսահոգի Տ. Տ. Գևորգ Զ Կաթողիկոսի շիրմի վրա։

Երեկոյան ժամերգությունից հետո, Վեհափառ Հայրապետի հանդիսադրությամբ, լուսահոգի հայրապետի շիրմի վրա կատարվում է հոգեհանգստյան պաշտոն։

Վեհափառ Հայրապետը և սրբազան պատրիարք հայրը, 1951 թվականի հունիսին, երջանկահիշատակ Տ. Տ. Գևորգ Զ Կաթողիկոսի ձեռամբ ստացան եպիսկոպոսական ձեռնադրություն, որպես լուսահոգի հայրապետի վերջին ձեռնասուն եպիսկոպոսները։

Խաղաղ ու անդորր հանգչում է մեծ Կաթողիկոսի աճյունը։ Նրա գործը արժանավորապես շարունակում է Նրա աշակերտն ու հաջորդը՝ Տ. Տ. Վազգեն Ա Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց, իսկ մյուս ձեռնասունը գահակալն է Երուսաղեմի հայոց Պատրիարքական Աթոռի։

Հայրերից հետո, այժմ արժանավոր որդիները։

Հավարտ երեկոյան ժամերգության, Վեհափառ Հայրապետը և սրբազան պատրիարք հայրը, շուրջառազգեստ, եկեղեցական թափորով և «Գթա Տէր» շարականի երգակցությամբ, Մայր Տաճարից առաջնորդվում են դեպի լուսահոգի Կաթողիկոսի շիրիմը, որտեղ կատարվում է հոգեհանգստյան պաշտոն Մայր Աթոռի միաբանների և ուսանողության մասնակցությամբ։ Սրբազան պատրիարք հայրն արտասանում է «Քրիստոս Որդի Աստուծոյ» աղոթքը։

Այնուհետև, արարողության ավարտին, Վեհափառ Հայրապետը և պատրիարք սրբազան հայրը, թափորով և ամպհովանու տակ, առաջնորդվում են Վեհարան, ուր բոլոր ներկաները աջահամբույրով բարի գալուստ են մաղթում սրբազան պատրիարք հոր։

Ժամը 8.30-ին, Վեհարանի սեղանատանը, կազմակերպվել էր բարի գալստյան ընդունելություն սրբազան պատրիարք հոր պատվին։

Ընդունելության ներկա էին Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի անդամները, ներքին թեմերի առաջնորդները, Մայր Աթոռի միաբանությունը, հարգելի Տիրամայրը և այլ հյուրեր։

Գիշերվա ժամը 10-ին, սրբազան պատրիարք հայրը, հրաժեշտ առնելով Վեհափառ Հայրապետից, մեկնում է Երևան, հայրապետական վիլլան, ուր մնալու է նորին սրբազնությունը Տ. Շահե վարդապետի հետ, Մայր Աթոռ և Մայր Հայրենիք կատարած իր ուխտավորության օրերին։

Ճաշկերույթ ի պատիվ սրբազան պատրիարք հոր

Սեպտեմբերի 27-ին, կիրակի, «Տօն է Վարագայ Սրբոյ Խաչի»։

Այսօր հատկապես սասունցիների և մշեցիների ուխտավորության եռուն օրն է։ Մայր Տաճարը, մայրավանքի շրջափակը երեկվանից լիքն են ուխտավորների բազմությամբ։

Ժամը 11-ին Մայր Տաճարում սկսվում է սուրբ պատարագը։ Պատարագիչն է հոգեշնորհ Տ. Մուշեղ վարդապետ Պետիկյանը։

Ժամը 12-ին, Մայր Տաճարի զանգերի ավետավոր հնչյունների տակ, Վեհափառ Հայրապետն ու սրբազան պատրիարք հայրը հանդիսավորապես առաջնորդվում են Մայր Տաճար, եկեղեցական թափորով և ժողովրդական խանդավառ բարեմաղթությունների ներքո։

Սուրբ պատարագի Կոմիտասյան քառաձայն երգեցողությունը կատարում է Մայր Աթոռի երգչախումբը։

Հավարտ սուրբ պատարագի, նույն հանդիսավորությամբ և հավատացյալների խանդավառ արտահայտությունների տակ, Վեհափառ Հայրապետն ու պատրիարք սրբազանը, օրհնելով բազմությանը, առաջնորդվում են Վեհարան։

Ժամը 3-ին, Վեհարանի սեղանատանը, Մայր Աթոռի միաբանությունը ուրախությունն է ունենում սեղանակից լինելու Վեհափառ Հայրապետին և սրբազան պատրիարք հոր։

Ընդունելության ներկա են նաև Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի, վերստուգիչ հանձնաժողովի անդամները, հրավիրյալներ, որոնց թվում հայտնի գրող Կոստան Զարյանը, պրոֆ. Գ. Մեղնիկյանը և ուրիշներ։

Ընդունելության ներկա է նաև Երուսաղեմի երիտասարդ միաբան հոգեշնորհ Տ. Արիս արեղա Շիրվանյանը, որը նույն օրը ժամանել է Մայր Աթոռ Բեյրութից։

Սեղանն օրհնում է Վեհափառ Հայրապետը։ Այնուհետև ստեղծվում է վանական ջերմ մթնոլորտ։ Առաջին բաժակն առաջարկվում է Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի անսասանության, հավերժության և նրա արժանավոր գահակալի կյանքի արևշատության համար։ Ուրախ և հանդիսավոր հնչում է «Էջ Միածինն ի Հօրէ» շարականը։

Նորին Ս. Օծությունը բաժակ է բարձրացնում Երուսաղեմի ամենապատիվ սրբազան պատրիարք հոր կենացը, մի անգամ ևս ողջունելով նրա գալուստը «յուխտ և յերկրպա-

գութիւն» Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին և հայրենի աշխարհ։

Այնուհետև սրբազան պատրիարք հոր ներկայությունը Մայր Աթոռ ողջունում են Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի անդամներ գերաշնորհ Տ. Ասողիկ եպիսկոպոս Ղազարյանը, ճարտարապետ Միքայել Մազմանյանը, հոգեշնորհ Տ. Մեսրոպ վարդապետ Պալյանը, հոգեշնորհ Տ. Արսեն վարդապետ Բերբերյանը, պրոֆ. Գ. Մեդնիկյանը և «Էջմիածին» ամսագրի խմբագիր Արթուն Հատիտյանը։

Սեղանների շուրջ ստեղծված հոգևոր ուրախությունն ու խանդավառությունը ավելացնում են վարդապետների երգերն ու խմբերգերը։

Վերջում խոսք է առնում սրբազան պատրիարք հայրը և զգացված, շնորհակալություն և երախտագիտություն է հայտնում Վեհափառ Հայրապետին՝ ջերմ դիմավորության և իր պատվին տրված այս ընդունելության համար։

Այցելություններ

Սեպտեմբերի 28-ին, երկուշաբթի, առավոտյան ժամը 11-ին, սրբազան պատրիարք հայրը, Վրաստանի հայոց թեմի առաջնորդ գերաշնորհ Տ. Կոմիտաս եպիսկոպոսի և հոգեշնորհ Տ. Շահե և Տ. Կյուրեղ վարդապետների ու հոգեշնորհ Տ. Արիս աբեղա Շիրվանյանի ընկերակցությամբ, այցելում է Երևանի Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի անվան մատենադարանը, ուր ընդունվում է հարգալիր մեծարանքով դիրեկտոր դոկտ.-պրոֆ. Լ. Խաչիկյանի կողմից։

Մատենադարանը, որպես ճարտարապետական կառույց և մանավանդ որպես հայ ձեռագրերի անկրկնելի գանձարան, խորին, անջնջելի տպավորություն է թողնում Երուսաղեմի հայոց բանաստեղծ պատրիարքի և նրա շքախմբի անդամների վրա։

Պատրիարք սրբազանը իր հիացմունքն է արտահայտում հայ ձեռագրերի հանդեպ ցույց տրված հատուկ հոգածության, գուրգուրանքի և հայ մշակույթի գանձերի պահպանման, ուսումնասիրության բնագավառում մատենադարանում կատարված գիտական լուրջ հետազոտությունների համար։

Ժամը 1-ին, սրբազան պատրիարք հայրը, Տ. Կոմիտաս եպիսկոպոսի և Տ. Շահե վարդապետի ընկերակցությամբ, այցելում է Հայկական ՍՍՌ Մինիստրների սովետին առընթեր Հայ Եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահ մեծահարգ պր. Կ. Դալլաքյանին։

Երուսաղեմի հայոց սրբազան պատրիարք հոր և Հայ Եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահի միջև տեղի է ունենում սիրալիր զրույց ջերմ մթնոլորտում։

Հետմիջօրեի ժամը 3-ին, Վեհափառ Հայրապետը Երևանում, հայրապետական վիլլայում, փոխադարձ այցելություն է տալիս սրբազան պատրիարք հոր։

Վիլլայում, ճաշից հետո, Վեհափառ Հայրապետի և սրբազան պատրիարք հոր միջև տեղի է ունենում խորհրդակցություն և զրույց եկեղեցական, կրոնական մի շարք հարցերի շուրջ։

Սեպտեմբերի 29-ին, երեքշաբթի, առավոտյան ժամը 11.30-ին, սրբազան պատրիարք հայրը, Տ. Շահե վարդապետի ընկերակցությամբ, այցելում է Հոգևոր Ճեմարան։

Նորին Սրբազնությունը Ճեմարանի գլխավոր մուտքի առաջ ջերմորեն դիմավորվում է տեսչական և դասախոսական կազմի կողմից և առաջնորդվում տեսչարան; ուր մտերմիկ զրույց է ունենում դասախոսների հետ։

Դասախոս Ա. Հատիտյանը հանգամանորեն բացատրություններ է տալիս Ճեմարանի ուսումնական ծրագրի, դասախոսական կազմի, ուսանողության թվի և առօրյա կյանքի մասին։

Տեսչարանում հյուրասիրվելուց հետո, սրբազան պատրիարք հայրը առաջնորդվում է Ճեմարանի հանդիսասրահը, ուր ընդունվում է ուսանողության ցնծագին ծափերով։

«Մրք զարդարեցին» շարականի երգեցողությունից հետո, լսարանական բաժնի ուսանող Գրիգոր Բունիաթյանը, ի դիմաց Ճեմարանի ուսանողության, ընթերցում է հետևյալ բարի գալստյան ուղերձը.

«Ամենապատիվ սրբազան պատրիարք հայր.

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Հոգևոր Ճեմարանի ուսանողությունը այս պահուս հոգեկան բերկրանքով և սրտագին երախտագիտությամբ բարի գալուստ է մաղթում Ձեզ այս նվիրական կամարների տակ, ուր հավաքվել ենք Սփյուռքի տարբեր երկրներից և Մայր Հայրենիքի զանազան գավառներից, բանալու մեր սիրտն ու միտքը մեր եկեղեցական և ազգային սրբություններին, կամ, ինչպես Կորյունն է գրել նման բերկրալի առիթով՝ «ի բացեալ աղբիւրն գիտութեանն Աստուծոյ», որոնց գանձարանն է Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը։

Օրհնեցեք մեզ, սրբազան հայր, որպեսզի նախախնամողն Աստված աճեցնի և պտղաբեր դարձնի մեր մտքի անդաստանների վրա սերմանված հավատի, առաքինության, եկեղեցանվեր ծառայության և հայրենասիրության բարի սերմերը, «ընդ միոյ երեսուն, ընդ միոյ վաթսուն և ընդ միոյ հարիւր»։

Մենք սրբությամբ կպահենք մեր սրտերում Ձեր այսօրվա այցելության և օրհնության քաղցր հիշատակը։

Որդիաբար կխնդրենք, որ Ս. Երուսաղեմ ներ վերադարձին, բարեհաճիք ճեմարանաններիս եղբայրական ողջույնները հաղորդել ժառանգավորաց վարժարանի մեր եղբայրներին, որոնք պատրաստվում են նույն վիրական նպատակի համար, Ձեր շնչի տակ, ինչպես այստեղ մենք, ազգիս շատ սիրելի Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի նայածքի և ձեռքի ներքո։

Թույլ տվեք մատչել ի համբույր Ձեր Ս. Աջին, մաղթելով Ձեզ երկար և բարօր կյանք հոգևոր ճեմարանի իմ եղբայր ուսանողների անունից։

Բարո՜վ եք եկել, սրբազան հայր, այս նվիրական հարկը, հաղա՜ր բարի»։

Սրբազան պատրիարք հայրը, խորապես զգացված, խոսք է առնում և շեշտում ճշմարտություն և անձնավորություն հասկացողությունների փոխադարձ նշանակությունն ու կապը հայ հոգևորականի կյանքում և հորդորում է ուսանողության իրենց հոգին և միտքը նախ լայնորեն բանալ ճշմարտության և ապա ինել Ավետարանի ճշմարտության և մեր ազգային սրբությունների պատգամաբերը հայ կյանքում։

Սրբազան պատրիարք հոր խրատականը լսվում է խորունկ ուշադրությամբ և հուզումով։

«Էջ Միածինն ի Հօրէ» շարականի երգեցողությունից հետո, սրբազան պատրիարք հայրը օրհնում է Հոգևոր ճեմարանը, դասախոսական կազմին և ուսանողության, ապա հրաժեշտ է առնում ճեմարանից լավագույն տպավորություններով։

Այնուհետև սրբազան պատրիարք հայրը այցելում է Մայր Աթոռի տպարանը։

Սրբազան պատրիարք հոր ընկերակցում են «Էջմիածին» ամսագրի խմբագիր Ա. Հատիտյանը և տպարանի տեսուչ Խաչիկ Սամվելյանը։

Երուսաղեմի հայոց սրբազան պատրիարքը հանգամանորեն ծանոթանում է տպարանի մեքենաների աշխատանքների և այլ տպագրական գործերի հետ, իր անկեղծ գոհունակությունը հայտնում կատարված վերանորոգչական աշխատանքների և Մայր Աթոռի նոր տպարանի բացման առթիվ։

Տպարանի դիրեկտոր Խ. Սամվելյանը սրբազան պատրիարք հոր է նվիրում վերջերս տպարանից հրատակված հայ գրողների գրքերը՝ Թումանյան, Հովհաննիսյան, Տիգրան Կամսարական, հայ ժողովրդական հեքիաթներ և այլն։

Ճաշից հետո, Վեհարանում, Վեհափառ Հայրապետի և սրբազան պատրիարք հոր միջև տեղի է ունենում առանձին զրույց։

Երեկոյան, սրբազան պատրիարք հայրը, իր շքախմբով, ներկա է լինում Երևանում Հայ-ֆիլհարմոնիայի Համերգային մեծ դահլիճում Հայկական ժողովրդական երգի և պարի անսամբլի համերգին։

Այցելություն Հայկական ՍՍՌ Գերագույն սովետի նախագահության նախագահ մեծահարգ պր. Նագուշ Հարությունյանին

Սեպտեմբերի 30-ին, շաբաթ, առավոտյան ժամը 11-ին, Տ. Տ. Վազգեն Ա Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը և Երուսաղեմի հայոց ամենապատիվ Տ. Եղիշե սրբազան պատրիարքը, Երևանում, Գերագույն սովետի դահլիճում, այցելում են Հայկական ՍՍՌ Գերագույն սովետի նախագահության նախագահ մեծահարգ պր. Նագուշ Հարությունյանին։

Պաշտոնական այս այցելության ժամանակ, Վեհափառ Հայրապետին և սրբազան պատրիարք հորն ուղեկցում էին Տ. Ասողիկ և Տ. Կոմիտաս եպիսկոպոսները, Տ. Շահե, Տ. Կյուրեղ վարդապետները և Տ. Արիս աբեղա Շիրվանյանը։

Ընդունելության ներկա էին նաև Հայկական ՍՍՌ Գերագույն սովետի նախագահության նախագահի տեղակալներ Հ. Մարգարյանը, Վ. Նալբանդյանը և նախագահության քարտուղար Ա. Գալստյանը, Հայկական ՍՍՌ Մինիստրների սովետին առընթեր Հայ եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահ պր. Կ. Դալլաքյանը։

Վեհափառ Հայրապետի, Երուսաղեմի հայոց սրբազան պատրիարքի և Հայաստանի Հանրապետության նախագահի միջև տեղի է ունենում սիրալիր զրույց, ջերմ մթնոլորտում։

Ուխտագնացություններ

Սեպտեմբերի 30-ին, շաբաթ, ժամը 1-ին, սրբազան պատրիարք հայրը ուխտի է գնում Խոր Վիրապի վանքը։

Նորին սրբազնության ընկերակցում են Տ. Կոմիտաս եպիսկոպոսը, Տ. Շահե և Տ. Կյուրեղ վարդապետներն ու Տ. Արիս աբեղան։

Ժամը 3-ին, Արարատյան հայրապետական թեմը, փոխանորդ Տ. Վահան ծայրագույն վարդապետի գլխավորությամբ, Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի և Երուսաղեմի հայոց սրբազան պատրիարքի պատվին կազմակերպում է ընդունելություն, Երևանի առաջնորդարանում։

Ընդունելության ներկա են լինում նաև Տ. Ասողիկ և Տ. Կոմիտաս եպիսկոպոսները, Տ. Շահե և Տ. Կյուրեղ վարդապետները, Տ. Արիս աբեղան, թեմական խորհրդի անդամներ,

քահանայից դասի ներկայացուցիչներ և այլ հրավիրյալներ։

Ընդունելությունն անցնում է ջերմ, խանդավառ մթնոլորտում։

Հոկտեմբերի 1-ին, հինգշաբթի, առավոտյան ժամը 11-ին, սրբազան պատրիարք հայրը ուխտի է գնում Օշական, Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի լույս գերեզմանին, շրթներին աղոթք ու աղերս.

«Այսօր նորեն
Ես՝ մին հետին մտածումիդ
Ձավակներեն,
Հիշատակիդ առջև կեցած՝
Կպաղատիմ անհունորեն,
Որ հոգիովդ մեզ հետ ըլլաս,
Պարտքի, զոհի և գիտության
Սուրբ ճամբայեն մեզի ուղղորդ,
Մահեն ալ վեր, մահեն ալ վերջ»։

(Եղիվարդ, «Սուրբ Մեսրոպ», Երուսաղեմ, 1962, էջ 112)։

Բանաստեղծ սրբազան պատրիարք հայրը, ծնրադիր, իր ուխտը կատարելուց հետո «Օշականի աննինջ մեղյալ»-ի սուրբ շիրմի վրա, ծանոթանում է Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի նախաձեռնությամբ Օշականի եկեղեցում և Մեծ Հսկողի դամբարանում կատարված վերանորոգություններին, որոնք երախտագիտությամբ և հիացումով են լցնում ամենապատիվ Տ. Եղիշե սրբազանի սիրտը։

Վերադարձի ճանապարհի վրա, սրբազան պատրիարք հայրը հուզումով կանգ է առնում Օշական գյուղի մուտքի առաջ, Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի ծննդյան 1600-ամյակի առթիվ երախտագետ հայ ժողովրդի կողմից կանգնեցված հուշարձան կոթողի առաջ։

Այնուհետև սրբազան պատրիարք հայրը այցելում է Աշտարակի Կարմրավոր եկեղեցին, կառուցված Ե դարում։

Հոկտեմբերի 2-ին, ուրբաթ, առավոտյան ժամը 11-ին, սրբազան պատրիարք հայրը ուխտի է գնում Ս. Գեղարդի վանքը։

Վերադարձի ճանապարհի վրա նորին սրբազնությունը այցելում է Գառնիի պատմական ավերակները։

Հոկտեմբերի 5-ին, երկուշաբթի, առավոտյան ժամը 11-ին, սրբազան պատրիարք հայրը այցելում է Բյուրական և Արագածի տեսարժան վայրերն ու պատմական հուշարձանները։

Հոկտեմբերի 6-ին, երեքշաբթի, առավոտյան ժամը 11-ին, սրբազան պատրիարք հայրը ուխտի է գնում Սևանի պատմական վանքերը։

Հոկտեմբերի 7-ին, չորեքշաբթի, երեկոյան ժամը 8-ին, Երևանում, սովետահայ գրողների տանը, սրբազան պատրիարք հայրը հանդիպում է ունենում մի խումբ գրողների և գրականագետների հետ, որոնց թվում է. Թոփչյանի, Գեղամ Սարյանի, Վաղարշակ Նորենցի, Մարո Մարգարյանի, Անահիտ Սահինյանի, Հ. Հովհաննիսյանի, Գուրգեն Հովնանի, Սողոմոն Տարոնցու և ուրիշների հետ։

Հանդիպումն անցնում է ջերմ և սրտագին մթնոլորտում։

Զրույցի ընթացքում շոշափվում են առավելապես Մայր Հայրենիքի և Սփյուռքի միջև գրական կապերի հարցերը։

Հոկտեմբերի 8-ին, հինգշաբթի, սրբազան պատրիարք հայրը այցելում է Աշտարակի շրջանի Մուղնու Ս. Գևորգ եկեղեցին, ապա Սաղմոսավանք և Հովհաննավանք։

Հոկտեմբերի 9-ին, ուրբաթ, առավոտյան ժամը 8-ին, սրբազան պատրիարք հայրը իր շքախմբով մեկնում է Լենինական։

Նորին սրբազնությունն իր ճանապարհի վրա այցելում է Թալիշի Ս. Գրիգոր Լուսավորչի անվան պատմական եկեղեցին, Արագածի փեշերի վրա, Արթիկում՝ պատմական Հայաստանի հնագույն և նշանավոր վանքերից Հառիճան։

Այնուհետև սրբազան պատրիարք հայրը այցելում է Լենինականի առաջնորդանիստ Ս. Աստվածածին եկեղեցին, ուր Շիրակի թեմի առաջնորդ Տ. Մաշտոց եպիսկոպոսը բարի գալուստ է մաղթում Երուսաղեմի սրբազան պատրիարք հոր, որը պատասխանում է ողջույնի խոսքերին և շնորհակալություն է հայտնում ջերմ ընդունելության համար։

Կեսօրից հետո, նորին սրբազնությունը ծանոթանում է քաղաքի տեսարժան վայրերին և այցելում Մարմաշենի վանքը։

Ժամը 11-ին, Շիրակի թեմի առաջնորդ սրբազանը և թեմական խորհուրդը, ի պատիվ սրբազան պատրիարք հոր, ընդունելություն են կազմակերպում։

Հրաժեշտի ընդունելություն

Հոկտեմբերի 11-ին, կիրակի, ժամը 11-ին, Մայր Տաճարում սուրբ պատարագ է մատուցում Վիեննայի հայոց հոգևոր հովիվ հոգեշնորհ Տ. Մեսրոպ ծայրագույն վարդապետ Գրիգորյանը և քարոզում՝ «Որք զարդարեցին տնօրինաբար զիմաստս անեղին» բնաբանով։

Ժամը 3-ին, Վեհարանի սեղանատունը, Երուսաղեմի հայոց սրբազան պատրիարքի պատվին, կազմակերպվում է հրաժեշտի ընդունելություն, որին ներկա են լինում Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի, Մայր Աթոռի, վերստուգիչ հանձնաժողովի անդամներ և այլ հրավիրյալներ։

Ընդունելության ներկա է լինում նաև Հայկական ՍՍՌ Մինիստրների սովետին առն-

Հայ Եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահ պր. Կ. Դալլաքյանը։

Սեղանը օրհնում է Վեհափառ Հայրապետը, որը և բաժակ է բարձրացնում սրբազան պատրիարք հոր կենաց, ողջերթի սրտագին բարեմաղթություններով։

Հանուն Հայկական ՍՍՌ Մինիստրների սովետին առընթեր Հայ Եկեղեցու գործերի խորհրդի և անձամբ իր կողմից, խորհրդի նախագահ պր. Կ. Դալլաքյանը ողջունում և բարի ճանապարհ է մաղթում սրբազան պատրիարք հոր։

Ներկաներից շատերը՝ այդ թվում Տ. Սահակ, Տ. Ասողիկ սրբազանները, Տ. Մեսրոպ վարդապետ Գրիգորյանը, Տ. Կյուրեղ վարդապետը, Տ. Մեսրոպ վարդապետ Պալյանը, Տ. Արիս վարդապետը, Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի անդամներ ճարտարապետ Միքայել Մազմանյանը և գրականագետ Գրիգոր Հակոբյանը, վերստուգիչ հանձնաժողովի անդամ և Հոգևոր Ճեմարանի դասախոս Գրիգոր Գյուլյանը, «էջմիածին» ամսագրի խմբագիր Ա. Հատիտյանը ջերմ, հայրենաշունչ ելույթներով ողջունում են սրբազան պատրիարք հոր և բարի ճանապարհ ցանկանում։

Ընդունելության վերջում խոսք է առնում սրբազան պատրիարք հայրը՝ իր որդիական խորունկ երախտագիտությունը հայտնելու Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետին Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին կրկին անգամ ուխտի գալու եղբայրական հրավերի համար և ի դեմս Հայկական ՍՍՌ Մինիստրների սովետին առընթեր Հայ Եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահ պր. Կ. Դալլաքյանի կառավարության՝ իր այցելության առթիվ ընծայված դյուրությունների, ջերմ ընդունելության և ուշադրության համար։

Նորին սրբազնությունը իր խոսքը վերջացնում է Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի անսասանության, Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի կենաց արևշատության և հայրենի աշխարհի ու կառավարության, հայ ժողովրդի բարօրության սրտառուչ բարեմաղթություններով։

Ընդունելությունը վերջանում է խմբովին երգված «Էջ Միածին ի Հօրէ» շարականով և Վեհափառ Հայրապետի «Պահպանիչ»-ով։

Հոկտեմբերի 12-ին, երկուշաբթի, առավոտյան ժամը 9-ին, Վեհափառ Հայրապետը և սրբազան պատրիարք հայրը մեկնում են Մոսկվա, ընկերակցությամբ Տ. Ասողիկ եպիսկոպոսի, Տ. Շահե և Տ. Արսեն վարդապետների ու Մայր Աթոռի ճարտարապետ Ա. Գալիկյանի։

Երևանի օդանավակայանում Վեհափառ Հայրապետին և սրբազան պատրիարքին ճանապարհում են Մայր Աթոռի միաբանները, Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի և վերստուգիչ հանձնաժողովի անդամներ, Հոգևոր Ճեմարանի դասախոսական կազմը, վանքի պաշտոնեությունը և այլ անձինք։

Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետին և սրբազան պատրիարք հոր ճանապարհում է նաև Հայկական ՍՍՌ Մինիստրների սովետին առընթեր Հայ Եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահ պր. Կ. Դալլաքյանը։

Հոկտեմբերի 14-ին, չորեքշաբթի, Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը և սրբազան պատրիարք հայրը, շքախմբով, այցելում են Մոսկվայի և Համայն Ռուսաստանի Պատրիարք Նորին Սրբություն Ալեքսիին և մասնակցում են Զագորսկի աստվածաբանական ճեմարանի 150-ամյակին նվիրված հանդիսություններին։

Եկեղեցական երեք պետերի միջև տեղի է ունենում եղբայրական ջերմ զրույց, մտերիմ մթնոլորտում։

Հոկտեմբերի 15-ին, հինգշաբթի, սրբազան պատրիարք հայրը հրաժեշտ է առնում Վեհափառ Հայրապետից և մեկնում Փարիզ։

Նորին սրբազնության ուղեկցում է հոգեշնորհ Տ. Շահե վարդապետ Աճեմյանը։

Մոսկվայի Շերեմետևոյի միջազգային օդանավակայանում սրբազան պատրիարք հոր ճանապարհում են Տ. Ասողիկ եպիսկոպոսը, Տ. Արսեն վարդապետը, Տ. Հովհաննես քահանա Դանիելյանը, ինչպես նաև Մոսկվայի Ռուսաց Պատրիարքարանի ներկայացուցիչներ, Մոսկվայի հայոց եկեղեցական խորհրդի անդամներ և այլ պաշտոնական անձինք։